

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2008/112

Karar Sayısı : 2010/31

Karar Günü : 4.2.2010

R.G Tarih-Sayı : 28.04.2010-27565

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN :Trabzon VergiMahkemesi

İTİRAZIN KONUSU :18.3.1924 günlü, 442 sayılı Köy Kanunu'nun Ek 3. maddesinin ikinci fıkrasının 'Bunların verecekleri kararlar kat'i olup aleyhine Devlet Şûrasına müracaat edilemez.' biçimindeki son tümcesinin Anayasa'nın 36 ve 125. maddelerine aykırılığı savıyla iptaline karar verilmesi istemidir.

I- OLAY

Artvin - Yusufeli - Çevreli Köyü ihtiyar heyetinin 20.11.2007 günlü kararı ile bu karara yapılan itirazın reddine ilişkin olarak tesis edildiği belirtilen Yusufeli Kaymakamlığı'nın 12.2.2008 tarihli işleminin iptali istemiyle açılan davadaitiraz konusu kuralın, Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz konusu Yasa Kuralı

18.3.1924 günlü, 442 sayılı Köy Kanunu'nun ikinci fıkrasının son tümcesinin iptali istenilen Ek 3. maddesi şöyledir:

'EK MADDE 3 - (Ek: 3664 - 5.7.1939) Köy İhtiyar Meclisi salınacak salmanın nisbet, cins ve miktarını İkincikânun ayı içinde tâyin ve tevzi cetvellerini tanzim ederek on beş gün müddetle umumun görebileceği yerlere asmak suretiyle ilân ve hariçte bulunanlara tebliğ eder. Salınan salmalarda kanun hükümlerine uygunsuzluk veya nisbetsizlik olduğunu iddia edenler ilân veya tebliğ müddetinin hitamından itibaren on gün içinde itirazlarını köy muhtarına söylerler veya yazı ile bildirirler ve müracaatlarını tutulacak deftere yazdırarak bir ilmühaber alırlar.

Köy ihtiyar meclisi bir hafta içinde itirazlara bakarak kararını vermeğe ve itiraz edenlere bildirmeğe mecburdur. Bu kararlar aleyhine tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde merkez kazasında valiye, diğer kazalarda kaymakamlara müracaat edilebilir.**Bunların verecekleri kararlar kat'i olup aleyhine Devlet Şûrasına müracaat edilemez.'**

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 36. ve 125. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince Haşim KILIÇ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ve Zehra Ayla PERKTAŞ'ın katılımlarıyla 8.1.2009 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralı, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında, itiraz konusu kuralla, köy ihtiyar meclisince salınan salmada oransızlık ve kanuna uygunsuzluk bulunduğu ileri sürülmesi suretiyle yapılan itirazlar üzerine köy ihtiyar meclislerince verilen kararlara karşı merkez ilçelerde valilere, diğer ilçelerde kaymakamlara yapılan itirazlar hakkında vali ve kaymakamlar tarafından verilecek kararların kesin olduğunun belirtilerek, bu kararlara karşı Devlet Şûrasına müracaat edilemeyeceğinin öngörülmesinin, bu işlemlere karşı yargı yolunun kapatılması anlamına geldiği, bunun da Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan dava yoluyla hak arama özgürlüğüne ve idarenin yargısal denetimini öngören Anayasa'nın 125. maddesine aykırı olduğu savlarına dayanılmıştır.

442 sayılı Köy Kanunu'nun ek 1 ve ek 2. maddelerinde salmanın kimlerden isteneceği, istenilecek tutarın nasıl belirleneceği, hangi amaçlar için salınabileceği açıklandıktan sonra, Ek 3. maddesinde, köy ihtiyar meclisinin, salmanın nispet, cins ve miktarını Ocak ayı içinde tayin ve tevzi cetvellerini tanzim ederek on beş gün müddetle umumun görebileceği yerlere asmak suretiyle ilan ve hariçte bulunanlara tebliğ edeceği, salmada kanun hükümlerine uygunsuzluk veya nispetsizlik olduğunu iddia edenlerin ilan veya tebliğ müddetinin hitamından itibaren on gün içinde itirazlarını köy muhtarına söyleyecekleri veya yazı ile bildirecekleri ve müracaatlarını tutulacak deftere yazdırarak bir ilmühaber alacakları, köy ihtiyar meclisinin, bir hafta içinde itirazlara bakarak kararını vermeye ve itiraz edenlere bildirmeye mecbur olduğu, bu kararlar aleyhine tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde merkez kazasında valiye, diğer kazalarda kaymakamlara müracaat edilebileceği, itiraz konusu son tümcesinde de bunların verecekleri kararların kesin olduğu ve aleyhine Devlet Şûrasına müracaat edilemeyeceği öngörülmüştür.

Doktrinde ve yargı kararlarında vergi veya vergi benzeri mali yükümlülük olarak kabul edilen salmanın hukuksal niteliği ile iptali istenilen kuralın yürürlüğe girdiği 1939 yılında, ülkemizdeki idarî yargı sistemi içerisinde Danıştay (Devlet Şûrası) dışında başka bir idari yargı merciinin bulunmadığı dikkate alındığında, iptali istenilen kuralda geçen 'Devlet Şûrası' kavramının, 'idari yargı' yerini ifade ettiğinin kabul edilmesi gerekmektedir.

Anayasa'nın 36. maddesinde 'Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz' denilmektedir. Maddeyle güvence altına alınan dava yoluyla hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisini oluşturmaktadır. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp

kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu, yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir. Kişilere yargı mercileri önünde dava hakkı tanınması adil yargılamanın ön koşulunu oluşturur.

Yerel yönetim kuruluşu olarak idarenin bütünlüğü içerisinde yer alan 'Köy'e ait bir organ olan köy ihtiyar meclisince belirlenen salmaya karşı, merkez ilçede valiye, diğer ilçelerde kaymakamlara yapılan itirazlar üzerine verilecek kararların kesin olduğunu, bu kararlar aleyhine Devlet Şûrasına müracaat edilemeyeceğini öngören itiraz konusu kural, idarenin hukuka uygun olmayan ve kişilerin haklarını ihlal eden 'salma' işlemlerinin bulunması halinde, kişilere bu işlemlere karşı dava açma hakkı tanımamakta, bu işlemlerin yargı denetimi dışında kalmasına neden olmaktadır. Bu durum, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü alanına yapılmış açık bir müdahale niteliğindedir. Bu nedenle, yargı denetimini engelleyen itiraz konusu kural hak arama özgürlüğüyle bağdaşmaz.

Ayrıca, Anayasa'nın 125. maddesinin birinci fıkrasında, 'İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.' denilmiştir. Buna göre, Anayasa'da sayılan ayrık durumlar dışında, idarenin eylem ve işlemlerinden kimilerinin yargı denetimine bağlı olmaması sonucunu doğuracak nitelikteki bir yasal düzenleme, bu yönden de Anayasa'ya aykırılık oluşturur.

İtiraz konusu kural ile köy ihtiyar meclisince belirlenen salmaya karşı yapılan itiraz üzerine tesis edilen ve Anayasa'da sayılan ayrık durumlar içerisinde yer almayan işlemlere karşı yargı yolu kapatılmakta, bu işlemler anılan maddeye aykırı olarak yargı denetimi dışında bırakılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 36. ve 125. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

VI- SONUÇ

18.3.1924 günlü, 442 sayılı Köy Kanunu'nun Ek 3. maddesinin ikinci fıkrasının 'Bunların verecekleri kararlar kat'i olup aleyhine Devlet Şûrasına müracaat edilemez.' biçimindeki son tümcesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, 4.2.2010 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Haşim KILIÇ	Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Sacit ADALI
Üye	Üye	Üye
Fulya KANTARCIOĞLU	Mehmet ERTEN	A. Necmi ÖZLER

Esas Sayısı : 2008/112
Karar Sayısı : 2010/31

Üye

Fettah OTO

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Şevket APALAK

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ